

ЗАКОН за отговорността на държавата и общините за вреди (Загл. изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г.)

Обн., ДВ, бр. 60 от 5.08.1988 г., в сила от 1.01.1989 г., доп., бр. 59 от 9.07.1993 г., изм., бр. 12 от 9.02.1996 г., доп., бр. 67 от 27.07.1999 г., в сила от 28.08.1999 г., изм., бр. 92 от 10.11.2000 г., в сила от 1.01.2001 г., изм. и доп., бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.01.2006 г., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., изм., бр. 33 от 21.04.2006 г., изм. и доп., бр. 43 от 29.04.2008 г., в сила от 30.05.2008 г., доп., бр. 17 от 6.03.2009 г., бр. 38 от 18.05.2012 г., в сила от 19.11.2012 г., изм. и доп., бр. 98 от 11.12.2012 г., изм., бр. 7 от 19.01.2018 г.

Сборник закони - АПИС, кн. 9/93 г., стр. 51; кн. 3/96 г., стр. 198

Библиотека закони - АПИС, т. 1, р. 3, № 170

Отговорност за дейност на администрацията

Чл. 1. (*) (Доп. - ДВ, бр. 105 от 2005 г., изм., бр. 30 от 2006 г.) (1) Държавата и общините отговарят за вредите, причинени на граждани и юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на техни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 98 от 2012 г.) Исковете по ал. 1 се разглеждат по реда, установен в Административнопроцесуалния кодекс, като местната подсъдност се определя по чл. 7, ал. 1.

(*) Бел. ред. – Относно предпоставките за ангажиране отговорността на държавата за вреди, причинени на частноправни субекти от нарушения на правото на ЕС по реда на тази разпоредба, вж. РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав) от 4 октомври 2018 г. по дело С-571/16 (Николай Кантарев срещу БНБ). Виж също и „Европейска практика при забавяне на плащане по търговските сделки и схеми за гарантиране на депозити“.

Отговорност за дейност на правозащитните органи

Чл. 2. (1) (Предишен текст на чл. 2, изм. - ДВ, бр. 43 от 2008 г., доп., бр. 17 от 2009 г., изм., бр. 98 от 2012 г.) Държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от разследващите органи, прокуратурата или съда, при:

1. задържане под стража, включително като мярка за неотклонение, домашен арест, когато са били отменени, прилагане от съда на задължително настаняване и лечение или принудителни медицински мерки, когато те бъдат отменени, както и при всички други случаи на лишаване от свобода в нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, съставена в Рим на 4 ноември 1950 г. (ратифицирана със закон - ДВ, бр. 66 от 1992 г.) (обн., ДВ, бр. 80 от 1992 г.; изм., бр. 137 от 1998 г.; попр., бр. 97 от 1999 г. и бр. 38 от 2010 г.), наричана по-нататък "Конвенцията";
2. нарушаване на права, защитени от чл. 5, § 2 - 4 на Конвенцията;
3. обвинение в извършване на престъпление, ако лицето бъде оправдано или ако образуваното наказателно производство бъде прекратено поради това, че деянието не е извършено от лицето или че извършеното деяние не е престъпление, или поради това, че наказателното производство е образувано, след като наказателното преследване е погасено по давност или деянието е амнистирано;
4. налагане на наказание по Наказателния кодекс или на административно наказание, когато лицето бъде оправдано или административното наказание бъде отменено;

5. прилагане от съда на административна мярка, когато решението му бъде отменено като незаконосъобразно;

6. изпълнение на наложено наказание над определения срок или размер;

7. незаконосъобразно използване на специални разузнавателни средства.

(2) (Нова - ДВ, бр. 38 от 2012 г., в сила от 19.11.2012 г., изм., бр. 7 от 2018 г.) Държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от съдебни актове по Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество.

(3) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2008 г., предишна ал. 2, бр. 38 от 2012 г., в сила от 19.11.2012 г., доп., бр. 98 от 2012 г.) Исковете по ал. 1 и 2 се разглеждат по реда, установен в Гражданския процесуален кодекс.

Отговорност за дейност на Комисията за противодействие на корупцията и за отнемане

на незаконно придобитото имущество

(Загл. изм. - ДВ, бр. 7 от 2018 г.)

Чл. 2а. (Нов - ДВ, бр. 38 от 2012 г., в сила от 19.11.2012 г., изм., бр. 7 от 2018 г.) Държавата отговаря за вредите, причинени на граждани и юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на органите и на длъжностните лица по Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, извършени при или по повод изпълнение на правомощията или службата им.

Отговорност за дейност на органите на съдебната власт за нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок

Чл. 2б. (Нов - ДВ, бр. 98 от 2012 г.) (1) Държавата отговаря за вредите, причинени на граждани и на юридически лица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, § 1 от Конвенцията.

(2) Исковете по ал. 1 се разглеждат по реда на Гражданския процесуален кодекс, като съдът взема предвид общата продължителност и предмета на производството, неговата фактическа и правна сложност, поведението на страните и на техните процесуални или законни представители, поведението на останалите участници в процеса и на компетентните органи, както и други факти, които имат значение за правилното решаване на спора.

(3) Предявяването на иск за обезщетение за вреди по висящо производство не е пречка за предявяване на иск и след приключване на производството.

Задължение за разясняване

Чл. 3. (Изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г., доп., бр. 43 от 2008 г.) Органът, който е отменил незаконния акт по чл. 2, ал. 1, е длъжен да разясни на гражданина или на представител на юридическото лице реда, по който могат да защитят правата си.

Обезщетение, дължимо от държавата и общините (Загл. доп. - ДВ, бр. 43 от 2008 г.)

Чл. 4. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2008 г.) Държавата и общините дължат обезщетение за всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането, независимо от това, дали са причинени виновно от длъжностното лице.

Освобождаване от отговорност

Чл. 5. (1) Ако увреждането е причинено поради изключителна вина на пострадалия, обезщетение не се дължи.

(2) Когато пострадалият виновно е допринесъл за увреждането, обезщетението се намалява.

Наследяване на правото на обезщетение

Чл. 6. (1) При смърт на увредения неговото право на обезщетение за имуществени вреди се наследява, а за неимуществени вреди - само ако е било предявено пред съд от увредения.

(2) Когато наследниците на лице, наказателното производство срещу което е прекратено поради смъртта му, предявят иск за обезщетение за вреди, ответникът може да се освободи от отговорност, ако докаже, че наследодателят им е извършил деяние, което съставлява престъпление.

Предявяване на иска

Чл. 7. (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2008 г., бр. 98 от 2012 г.) Искът за обезщетение се предявява пред съда по мястото на увреждането или по настоящия адрес или седалището на увредения срещу органите по чл. 1, ал. 1 и чл. 2, ал. 1, от чиито незаконни актове, действия или бездействия са причинени вредите.

Приложим закон

Чл. 8. (1) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2008 г., бр. 98 от 2012 г.) Обезщетение за вреди, причинени при условията на чл. 1, ал. 1, чл. 2, ал. 1 и 2, чл. 2а и чл. 2б, ал. 1, може да се търси по този закон, а не по общия ред.

(2) (Нова - ДВ, бр. 98 от 2012 г.) Гражданите и юридическите лица могат да предявят иск по чл. 2б, ал. 1 по приключени производства само когато е изчерпана административната процедура за обезщетение за вреди по реда на глава трета "а" от Закона за съдебната власт, по която няма постигнато споразумение.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 98 от 2012 г.) Когато закон или указ е предвидил специален начин на обезщетение, този закон не се прилага.

Отговорност на виновните длъжностни лица спрямо държавата и общините (Загл. доп. - ДВ, бр. 43 от 2008 г.)

Чл. 9. (1) (Доп. - ДВ, бр. 67 от 1999 г., бр. 43 от 2008 г.) Отговорността на виновните длъжностни лица спрямо държавата и общините за изплатените обезщетения по чл. 1, ал. 1 се осъществява при условията и по реда, предвидени в Кодекса на труда, Закона за държавния служител или в друг закон или указ.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 59 от 1993 г., изм., бр. 12 от 1996 г., бр. 92 от 2000 г., бр. 105 от 2005 г., доп., бр. 30 от 2006 г., изм., бр. 33 от 2006 г., доп., бр. 43 от 2008 г., бр. 98 от 2012 г.) Длъжностните лица по чл. 2, ал. 1 и 2, чл. 2а и чл. 2б, ал. 1, органите по приходите и Агенцията за държавна финансова инспекция отговарят пред държавата за изплатените от нея обезщетения на увредени граждани и юридически лица само когато действията или бездействията им са признати за престъпление по съдебен ред. Отговорността е в пълен размер.

Такси и разноски

Чл. 9а. (Нов - ДВ, бр. 43 от 2008 г.) (1) За делата по този закон се внася проста държавна такса в размер, определен с тарифата, приета от Министерския съвет.

(2) Разноски по делата, както и разноски по изпълнението не се внасят предварително.

Производство пред съда

Чл. 10. (1) Делата по този закон пред съда се разглеждат със задължително участие на прокурор.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2008 г.) Ако искът бъде отхвърлен изцяло, съдът осъжда ищеца да заплати разноските по производството. Разноските се заплащат от ищеца и при оттегляне на иска изцяло или при отказ от иска изцяло.

(3) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2008 г.) Ако искът бъде уважен изцяло или частично, съдът осъжда ответника да заплати разноските по производството, както и да заплати на ищеца внесената държавна такса. Съдът осъжда ответника да заплати на ищеца и възнаграждение за един адвокат, ако е имал такъв, съразмерно с уважената част от иска.

Съобщение чрез средствата за масова информация

Чл. 11. (1) (Изм. - ДВ, бр. 98 от 2012 г.) Когато досъдебното производство, образувано срещу задържан, е било прекратено или е постановена оправдателна присъда по обвинение за извършено престъпление поради това, че престъплението не е било извършено от гражданина или че деянието му не е престъпление, органът, който е прекратил производството или съдът, който е постановил оправдателната присъда, оповестява чрез средствата за масова информация, ако гражданинът или неговите наследници поискат това.

(2) Съобщение се прави задължително, когато средствата за масова информация са разгласили за случая.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. За неуредените в този закон въпроси се прилагат разпоредбите на гражданските и трудовите закони.

§ 2. Законът влиза в сила от 1 януари 1989 г.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение и допълнение на Закона

за отговорността на държавата и общините за вреди

(ДВ, бр. 43 от 2008 г., в сила от 30.05.2008 г.)

§ 9. Разпоредбите на § 7 и 8 се прилагат по отношение на неприключилите до влизането в сила на този закон производства, като таксата се присъжда в края на производството за всяка съдебна инстанция.

.....

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество

(ДВ, бр. 38 от 2012 г., в сила от 19.11.2012 г.)

.....

§ 3. (1) В двумесечен срок от влизането в сила на закона Народното събрание избира, а президентът и министър-председателят назначават членове на Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество.

(2) Мандатът на заварените при влизането в сила на закона членове на Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, се прекратява с избирането, съответно назначаването на членовете на Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество.

(3) Активите, пасивите, архивът и другите права и задължения на Комисията за установяване на имущество,

придобито от престъпна дейност, се поемат от Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество.

(4) В едномесечен срок от определянето на състава ѝ комисията по ал. 1 приема правилника по чл. 20.

(5) Трудовите правоотношения на служителите на Комисията за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност, се уреждат при условията и по реда на чл. 123 от Кодекса на труда.

§ 4. Назначените до влизането в сила на закона органи по чл. 13, ал. 1 са длъжни в едномесечен срок от влизането му в сила да предприемат необходимите действия за отстраняване на несъвместимостта по чл. 8, ал. 3, т. 1, 3 и 5.

§ 5. Неприклучилите до влизането в сила на закона проверки и производства за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност, се довършват при условията и по реда на отменения Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност.

§ 6. Законът се прилага и по отношение на имущество, придобито незаконно преди влизането му в сила.

§ 7. В 6-месечен срок от влизането в сила на закона Националната агенция за приходите предава на Междуправителствения съвет за управление на отнето в полза на държавата имущество преписките за непродаденото към датата на влизане в сила на закона имущество, което е отнето в полза на държавата по реда на отменения Закон за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност, за вземане на решение по този закон.

§ 8. Инструкцията по чл. 30, ал. 2 се приема в тримесечен срок от влизането в сила на закона.

.....
§ 16. Законът влиза в сила в 6-месечен срок от обнародването му в "Държавен вестник".

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение и допълнение на Закона

за отговорността на държавата и общините за вреди

(ДВ, бр. 98 от 2012 г.)

§ 8. (1) В 6-месечен срок от влизането в сила на този закон или от уведомяването им от регистратурата на Европейския съд по правата на човека искове за обезщетение по чл. 2б могат да подават и лицата, чиито жалби пред Европейския съд по правата на човека са отхвърлени поради неизчерпване на новосъздадените вътрешноправни средства за защита и производствата по тях са все още висящи пред националните инстанции.

(2) В 6-месечен срок от влизането в сила на този закон или от уведомяването им от регистратурата на Европейския съд по правата на човека лицата, чиито жалби пред Европейския съд по правата на човека са отхвърлени поради неизчерпване на новосъздадените вътрешноправни средства за защита и производствата по тях са приключили пред националните инстанции, могат да подадат заявления за обезщетение по реда на глава трета "а" от Закона за съдебната власт.

§ 9. Право да подадат заявление за обезщетение по реда на глава трета "а" от Закона за съдебната власт в 6-месечен срок от влизането в сила на този закон имат и лицата, чиито национални досъдебни или съдебни производства са приключили към датата на влизане в сила на този закон и не са изтекли повече от 6 месеца от постановяването на окончателния акт.